

KRONIKA

Knygos

Danutės Onos Žilienės „Valdorfo pedagogikos sklaida Lietuvoje“¹

Stasė Valatkienė

Autorė knygos pradžioje mėgina atsukti laikrodžio rodyklę dvidešimčia metų atgal ir panagrinėti tuo metu kultūriniam pedagoginiame, visuomeniniame politiniame gyvenime vykusius pokyčius. Būtent pokyčiai Lietuvoje prieš dvidešimt metų subrandino dirvą alternatyvioms mokykloms. Kita vertus, autorė atskleidžia Valdorfo pedagogikos idėjų sąsajas su idealia lietuvių kultūra, jos tradicijomis, vertybėmis. O patvirtinta Netradicinių mokyklų koncepcija suteikė galimybę ne tik pasirinkti mokyklą, bet ir atsirasti institucinei švietimo įvairovei.

Knygos pradžioje detalai pristatomi pirmieji Valdorfo pedagogikos žingsniai Lietuvoje, kurie susiję pirmiausia su Nepriklausomybės atkūrimu, Valdorfo pedagogikos centro įkūrimu, pirmaisiais ilgalaikiais seminarais pedagoginei visuomenei, kurie nuo 1992 metų tapo sistemingi ir kryptingi, vientisos tematikos. Juose skaitė paskaitas tokie žymūs valdorfiečiai kaip J. Nielsenas, R. ir A. Bajoratai, Erikas Lemkė, Inger Brochman, A. Nielsen, Deividas Bolas, euritmijos specialistas. O Valdorfo

centro leidybinės grupės nariai, vadovaujama doc. D. Žilienės, verčia, patys rengia ir leidžia gausią mokslinę pedagoginę, filosofinę literatūrą. Ypač aktyviai ir kūrybingai reiškiasi D. Žilienė, parengusi net penkias knygas.

Atsižvelgiant į tai, kad Valdorfo pedagogika kelia vis didesnę visuomenės susidomėjimą, o mokslinių tyrimų, ypač skirtų jos sklaidai Lietuvoje, labai trūksta, pristatoma doc. D. Žilienės knyga padės nors iš dalies užpildyti šią spragą. Nagrinėjama monografija yra solidžios apimties (300 p.), atitinka visus leidybos reikalavimus. Knygą sudaro pratarmė, devyni skyriai, pabaigos žodis ir trumpa anotacija. Literatūros sąrašas – kiekvieno skyriaus gale. Pabrėžtina, kad monografijos struktūra gana logiška: pirmuose skyriuose pateikiama teorinė Valdorfo pedagogikos analizė, jos pagrindu nagrinėjama ir praktinė pedagogų patirtis, – lyginamas praktinis patyrimas su R. Šteinerio teoriniais principais (tai tikrai labai sudėtinga) o lyginamasis aspektas dar labiau komplikuoja padėtį. Apskritai, visos knygos dalys išlaiko vientisą struktūrą, visi teiginiai, svarstymai tarpusavyje susiję.

¹ Žilienė D. O. Valdorfo pedagogikos sklaida Lietuvoje. Vilnius, 2009.

Mokslininkė atskleidė Valdorfo pedagogikos esmę ir ištakas. Jos yra XX a. pr. Vakarų Europos ir JAV reformistiniame „Naujojo ugdymo“ judėjime, kurio pagrindinės idėjos – laisvės ir pagarbos vaikui principai, skatinantys keisti prievartos ir konkurencijos dvasią mokykloje. Autorė nuolat pabrėžia, kad tai humanistinė, holistinė pedagogika, vientisa vaiko ugdymo sistema, kurios filosofinis pagrindas – R. Šteinerio visuminė pasaulio suvokimo samprata, iš kurios kyla pagrindinė idėja – ugdant aprėpti visą žmogų – jo kūną, sielą, dvasią kaip vientisą visumą, vienvę. Svarbiausi principai – meilės, laisvės, demokratiškumo, meninio auklėjimo, dvasingumo ugdymo ir kt.

D. Žilienė, nagrinėdama žmogaus esybės klausimus, lyginamuoju aspektu pateikia Šteinerio ir Vydūno sampratas, išryškina jų panašumus ir skirtumus. Argumentuotai paaiškina, kodėl smulkiai nagrinėja teorinį ir praktinį Šteinerio palikimą, o mažiau dėmesio skiria Vydūnui. Pasak autorės, Šteineris savo filosofiją pritaikė pedagogikai, sukūrė originalią pedagogikos teoriją (didaktiką, metodikas), praktiškai ją įgyvendino laisvoje, humanistinėje Štutgarto mokykloje (1919). Reikšminga, kad nagrinėjami klausimai pateikiami plačiame kontekste, – lyginami ne tik Šteineris ir Vydūnas, bet ir remiamasi Lietuvos mokslininkų idėjomis, – L. Gineičio pažinimo teorija, J. Laužiko integralia švietimo samprata, V. Bagdonavičiaus dvasinės kultūros filosofija ir kt.

Reikia pažymėti, kad šių dienų mokyklai, o ypač mokytojų rengimui, nepaprastai reikšmingas Šteinerio pedagoginio sakralumo principas, kurį autorė laiko tikrąja ugdymo sąlyga ir pedagogikos atsinaujinimo galimybe.

Pabrėžtina, kad Valdorfo pedagogikos sklaida Lietuvoje nagrinėjama, tiriama įvairiais aspektais. Teritoriniu – apimta vos ne visa Lietuva: Vilnius, Kaunas, Panevėžys, Šilutė, Tauragė, Mažeikiai, Kazlų Rūda, Druskininkai ir kt.; švietimo įstaigų – ikimokyklinis ugdymas (darželiai), atskiros valdorfinės klasės, pradinės ir vidurinės mokyklos; pedagogų kvalifikacijos tobulinimo – turintys didelį Valdorfo pedagogikos patyrimą, stažavęsi užsienyje, parengę ir apgynę magistro darbus iš Valdorfo pedagogikos ir kt.; visuomenės (tėvų, verslininkų) mokslinės literatūros – pristatyti Valdorfo centro leidybinės grupės leidiniai (išversti ir pačių parengti). Pateikiama seminarų, kursų, konferencijų, organizuojamų įvairiose Lietuvos vietose tematika, lektoriai, surinkta anketinė medžiaga (mokytojų ir studentų apklausa); smulkiai analizuojami magistro darbai. O svarbiausia, nuošalyje nepaliekami moksleiviai ir jų tėvai, kurių mintys, nuomonės, požiūriai taip pat atsispindi knygoje. Ši visa susisteminta, apibendrinta medžiaga yra nepaprastos svarbos, nes atspindi Valdorfo pedagogikos sklaidą Lietuvoje.

Autorė savo knygoje naudoja teorinius bei empirinio pobūdžio tyrimus – teorinių darbų analizę, anketas, stebėjimus, pokalbius, gautų duomenų lyginamąją analizę ir sintezę.

Taigi D. Žilienės parengta monografija – svarus edukologijos teorinis darbas, tai mokslinė sisteminė analizė, žvelgiant lyginamuoju aspektu į praeities ir šių dienų reformistines, alternatyvaus ugdymo mokyklas. Kryptinga mokslinės literatūros analizė byloja apie didelę knygos autorės patirtį, profesinę brandą (ne veltui Valdorfo pedagogikai skirta per dvidešimt metų). Mokslininkė, gerai žinodama šiuolaikinės

mokyklos problemas, atskleidžia alternatyvaus ugdymo poreikį, išryškina netradicinių mokyklų funkcijas, efektyvumą, jų santykį su tradiciniu mokymu. Taigi ši knyga gali padėti samoningiau apsispręsti pedagogams ir švietimo organizatoriams priimant įvairius švietimo organizavimo, ugdymo ir vadybos sprendimus.

Kita vertus, autorė, atskleidusi R. Šteinerio filosofinius, psichologinius bei pedagoginius požiūrius, jais grindžia praktinį Lietuvos Valdorfo mokyklų patyrimą. Tai rodo darbo teorinį ir praktinį reikšmingumą.

Verti dėmesio dar keli autorės pasvarstymai ir pageidavimai. Pabrėžiama, kad trūksta nuolatinių kursų Lietuvos Valdorfo mokytojams. Pedagogai pageidauja, kad tokius ilgalaikius Valdorfo kursus organizuotų aukštųjų mokyklų edukologijos katedros. Pateikiami ir tarptautinės Valdorfo

pedagogikos eksperto J. Kiršos Vilniaus Valdorfo mokyklos vertinimai, kur yra ir tam tikrų pastabų Švietimo ministerijos atžvilgiu dėl nelanksčios rezultatų vertinimo kontrolės, Valdorfo mokyklos savitumų nepaisymo, galimybių eksperimentuoti ir kt.

Taigi D. Žilienė knygoje nagrinėja ne tik Valdorfo pedagogikos sklaidą Lietuvoje, bet ir apskritai Lietuvos švietimo problemas šiandienos bėdų – susvetimėjimo, socialinio teisingumo stokos, žmogaus nuvertinimo ir kt. kontekste. Kadangi Valdorfo pedagogika orientuota į žmogų, į asmenybės ugdymą, į mokymąsi be nesėkmių, į amžinas vertybes ir kt., ji gali padėti spręsti daugelį šiuolaikinio ugdymo problemų. Taigi autorė parodė ne tik Valdorfo pedagogikos sklaidą Lietuvoje, bet ir tolesnes jos perspektyvas.